

De la transició a la 'transacció': involució

"Eixa política dirigida 'des d'allà' perjudica molt greument els territoris perifèrics i sobretot els no afins a la Castella ampliada"

David Mira Gramage

S'ha parlat i s'ha escrit i s'ha especulat molt sobre això de 'la transició' (o s'ha comentat prou en cercles reduïts —el país, la comarca i els pobles... no donen per a més) o, millor dit, les persones més conscienciades o actives en la vida sociopolítica han debatut més o menys sobre quan es va acabar (o fins on ha arribat, o si ha acabat) aquella *transició* política, social, cultural... que anava del franquisme a la democràcia; i només formular això ja ens feia pensar que encara estàvem en un procés predemocràtic, o preautonòmic, o prenatalitzat... Que estàvem 'en transició', vaja: en trànsit a una suposada superació d'allò que "*el antiguo régimen*" (com deien alguns despistats, o despistadors) encara ens el feia sentir *presente!*... Només pensem que, quan la vacil·lant etapa anomenada formalment 'democràtica', aconduïda treballósament per un *Gobierno* i una *Constitución* perpetrada en gran part per polítics franquistes que es reciclaven de pressa i improvisant (i amb una oposició que havia de ser 'necessàriament' col·laboracionista) i quan aquell primer govern fou sotmés a l'oposició interna del propi partit que el sustentava... doncs, la cosa va acabar amb el 'canvi' precipitat del president del govern espanyol, Adolfo Suárez (per intentar 'reiniciar' una espècie de retransició dins de la transició, buf), i quan el nou... i més vell, i més caracteritzat com 'seriós' rostre de la *democracia orgánica* anterior, Leopoldo Calvo Sotelo, candidat-designat a succeir, compareix a la investidura —i consegüent 'votació democràtica', per guardar les formes—, va i solta al final del seu discurs que "*la transición... ha terminado*", i en això que entra al Congrés dels Diputats el coronel Tejero aquell pistola en mà cridant "*¡quieto todo el mundo!*" (tot el món, eh... i que la terra tornara a ser plana —si més no, com digué l'estimat Joan Olivares en un article) i la *guardiacivil* metralleta en mà i disparant mentre esperaven, i ens feien esperar a tots, les noves ordres... per tornar a l'*ordre*: que vindrien d'una autoritat "*militar, por supuesto*". I les ordres, confeccionades no-se-sap-com, van arribar... de l'autoritat, militar '*por supuesto*', a través del Borbó salvador rei de les Espanyes a qui ningú havia elegit democràticament, successor de Franco i '*jefe supremo de los ejércitos*' a més del regne 'democràtic' de l'Estat espanyol "*por la gracia de Dios*"... que tenia els representants del Poble segregats i ajupits als peus d'uns *salvapatrias*, mentre el molt general Milans del

Bosch, cap de la regió '*militar, por supuesto*' on es subsumia la terra tremolosa del (ex) País Valencià treia tota la cavalleria pesada, canons, tancs i blindats xafant-nos-ho tot i preparant —providencialment, potser— que 'açò' fóra la futura, i fotuda, i actual, encara, '*Comunidad*' (lo de Valenciana... '*se le supone*'). I amb tal panorama, ja saben vostés, l'endemà del passat que sempre torna... "*todos juntos y en unión*", procuren adaptar la transició famosa a una (rere l'altra) 'transacció' maquillada democràticament, i començant per la reaplicació del sempre Decret de Nova Planta... borda, i amb la LOAPA aquella per l'harmonització de les autonomies... anar tornant al solc pel qual tot s'arreglaria, per començar, "*reduciéndose e igualándose a las leyes de Castilla que por justo derecho (...) han hecho mis armas*", etcètera; però aplicant i instituint això i el que vinguera després "*para conseguir el efecto sin que se note el cuidado*". I així successivament des de la Guerra de Successió i l'abolició de les *diferencias* passant els segles "*ajustando, reduciendo e igualando*" a nivell de la meseta carpetovetònica, fundant el regne d'Espanya "*que ha existido desde época inmemorial*", amén, desmemoriats que som, i abolint la República que sí que fou legalment aconseguida pels vots democràtics, i tornant a fer taula rasa "*por justo derecho de conquista...*", i més successivament: ací 'pau' i allà glòria. I quan es mor el dictador no es mor la dictadura, i el successor triat per l'autoritat '*militar, por supuesto*', inicia la tan alabada 'transició transaccional' que ni comença ni acaba, només es transforma "*para lograr el efecto sin que se note el cuidado*", i altra volta...: tot sembla el resum d'un anunci de detergent '*que todo lo limpia*'. Però així hem passat quaranta anys més: de transició a transacció, i si no s'ha aconseguit tot l'efecte que desitgen ancestralment els nacionalistes espanyols... involució.

I si em demanen l'opinió sobre com eixa transició s'ha vist transitar, o no, des d'Ontinyent o des de la Vall d'Albaida. Primer, sóc conscient que una transició —o una involució— sol armar-se des de dalt: des de l'Estat centrat en Madrid cap a la perifèria; i més si aquest Estat espanyol té unes sucursals obedients i afins, com la 'delegació' o Generalitat Valenciana, les diputacions de les tres *provincies*, més les delegacions i subdelegacions del *Gobierno central* (les *governaciones civiles* —i militars, '*por supuesto*') i tot el poder que realment es concentra

'allà'; i es fa paròdia 'desconcentradora' autonòmica ací, com simples 'extensions' territorials *regionals* i *provincials*. Però mai comarcals o municipals...: des d'on precisament es pot anar desarmant aquesta transició cap arrere, o involució: des de baix cap amunt: des de la base.

I el pas dels darrers anys, dins de tan dilatada etapa *transicional*, se sol veure segons la perspectiva on es situe cada sector polític o cada sector de la població que s'identifique amb cada opció. Cosa que, en un cas i mirant segons s'entra a la qüestió des de la dreta 'popularment' representada per un partit que, després de l'inici d'eixa transició, en veure que l'electorat disponible no volia —per por dels 'dos bàndols' famosos— ser ni de dreta ni d'esquerra, sinó tot el contrari... i que volien votar 'centre' i... gol; per tant, el partit es declarava 'centrista' o, si molt l'apretaven els sectors més radicalment nostàlgics *del ayer*, es deia 'de centre-dreta', *mejorando lo presente...* i per tal d'assegurar la 'governabilitat' i la convivència *en pau* i 'calla i vota'. I des de la part que 'tradicionalment' s'ha sentit representant dels votants que miraven dissimuladament cap a l'esquerra... però no volien tornar a la no desitjable 'bipolaritat' famosa i preferien votar una opció de 'centre' i decentment *progre*; així, l'altre partit d'etern canvi i recanvi es declarava 'centrat' contra la dreta que, al seu torn, feia el paperet d'estar defensant '*España, lo único importante*' contra l'esquerra perillósíssima... i al remat: tenim dos bàndols precisament... però *centrats* i concentrats en la socorreguda governabilitat de '*la nación de todos...* i *la única, grande y libre*' dit alhora, però *casquí* pel seu costat, estereofònicament i fent gran un bipartidisme que anara rellevant-se amb unes cuotes de poder assegurades i recanviabiles; fins al punt que el transfugisme dels altres partits —i el d'ells entre ells— va anar confluïnt i passant d'uns escons als altres en funció de qui governe (o siga: de qui dels dos partits els assegure 'fer carrera'); i així, la immensa majoria dels nostres càrrecs electes acabaven passant de republicans a '*Juancarlistas*' o de franquistes a '*monárquicos*', tot comparant l'afabilitat del *senyo* rei amb la bona governança de '*todos juntos y en unión*', com des d'aquell inici transicional fet 'transacció' cap al *benestar*... dels que foren dòcils, fidels i bons actors teatrals de la política, aparentment de *confrontació* (quan toque, i sobretot davant d'una campanya electoral). Lògicament, això havia de redundar en un 'bipartit únic' a l'hora d'assumir la recurrent "*gran responsabilidad de asegurar la gobernabilidad*" etcètera..., assegurant-se prèviament que l'*alternància* fóra eficient, amable i consensuada. I això ens ha dut a observar i comprovar com la 'combinació unida' dels dos grans partits-repartidors

decidira la composició dels alts tribunals de l'estat, amb cuotes dels dos i segons qui governe, o la composició d'òrgans d'entitats financeres públiques, o els 'departaments provincials', o el deixar fer o no fer a entitats de caràcter comarcal, com les mancomunitats o els serveis intracomarcals (*provincialment* entesos) i el control (i posterior descontrol) de concessions de serveis a segons qui... I a nivell d'ajuntaments, procurar que no pogueren tindre més poder que el que li atorgara l'administració central(ista) i no regir-se tant pel poder que delegava la ciutadania des de la base democràtica i participativa. Sí, molta *governabilitat* ha funcionat o s'ha atorgat 'per cuotes' i no per percentatges de vots democràtics del 'poble sobirà'. I entre els dos components del 'bipartit únic' s'han fet o desfet lleis fonamentals; o estatuts d'autonomia democràticament aprovats per votació (i així va la cosa ara...); o sistemes electorals que *premien* els més grans, i no l'axioma que diu 'una persona, un vot'; i que més vots en circumscripcions *provincials* quedaren en res si no superaven el tant per cent pensat per afavorir els partits ja premiats per les lleis electorals que canvien o no segons el lloc, la *coyuntura* o la 'governabilitat' sempre identificada amb absolutistes majories absolutes, i no per la pluralitat d'idees de la ciutadania votant que, a mesura que es relleva per substitució generacional i per una millor informació i participació activa en política, va fent canviar la visió. Els 'apolítics' d'abans eren de dretes... i després es van identificar amb el presumpte 'centre' ideològic, tot i que es tracta en realitat de centralisme 'democràticament' induït.

També cal dir que des d'altres sectors polítics s'ha vist el procés com unes etapes que duïen a "una segona transició". O ara, vistes les circumstàncies i els resultats de massa governs absolutistes a nivell 'central' o autonòmic (i *provincial*) i també d'entitats comarcals i municipals, que han confluït molt sospitosament en una corrupció generalitzada allà on hi haguera poder massa concentrat, encara que fóra recanviat per alternàncies diverses i aliances mafioses amb elements subministradors de serveis privats a institucions públiques... ahí comença a veure's de manera generalitzada una forma d'involució clara: corrupció política, social i *popular* o *familiar* (en el sentit més tradicional de '*la cosa nostra*'); corrupció que beneficia grups econòmics poderosos o interessos privats... però valent-se dels diners públics. I la gent ja se n'adona que no és que hem estat en recessió i tot això, ni que hem estat —i estem— 'en crisi' només: hem estat —i estem— estafats, i hem de pagar l'estafa! Tampoc no s'ha volgut saccar massa allò de dir que estem en involució, però s'està

en una altra mena de transició, com la d'*Il gattopardo*' aquell del *signore* Lampedusa, que feia notar a la seua famosa obra literària que a la Itàlia post-Garibaldi "*tot havia de canviar* (o fer-ho veure) *per tal que res no canviara massa*"... o per tal de mantindre els privilegis dels poderosos davant la preocupant presa de consciència i en una situació perillosa com era una revolució (o una 'crisi', mirant el cas que encara té tantes persones als peus dels cavalls). I ací, evidentment, la solució preferida pel govern central no és una revolució, sinó una involució social—que ja s'intenta fer—i una '*adecuación del Estado de las autonomías*': una recentralització: un retrocés en el procés autonòmic i, per tant, una desactivació de les aspiracions d'autogovern 'perifèric', per tal que no pose en perill el nacionalisme central: Espanya, l'etern projecte de la Castella ampliada. I no es fa reduint províncies, com a Itàlia; ni menys acceptant que hi ha altres nacions *acompanyants*, com va fer Gran Bretanya reconeixent les diferències dins la Unió; ni com els estats federats—els *länder*— de la República Federal Alemanya reunificada; sense parlar de la Confederació Helvètica que anomenem Suïssa; ni del respecte veïnal entre els estats nòrdics, etcètera. No. Ací no es vol un estat federal on les *incòmodes* nacions que tots sabem puguen viure còmodes amb la Castella ex-imperial... però enyoradissa de tornar a ser-ho: almenys sense perdre ni allò que el franquisme ja va consolidar com a 'províncies'. I si cal fer una *retallada* de la despesa, s'opta per reduir els serveis bàsics d'un estat democràtic: menys serveis públics... però no reduir la inversió dels diners públics en costoses obres i dispendis que solen beneficiar sempre els grans interessos privats.

Encara que es mire des d'ací, s'observa que eixa política dirigida 'des d'allà' perjudica molt greument els territoris perifèrics i sobretot els no afins a la Castella ampliada. Que s'haja gastat l'enormitat de milers de milions públics en obres com les de l'AVE—que després seran privatitzades i explotades (com les mercaderies ferroviàries, o els aeroports, els ports i el trànsit aeri)—és també una manera d'involució, i més quan l'AVE és un desgAVell absolutament deficitari (cap línia és rendible) i això repercutirà traduït en l'abandó definitiu de línies ferroviàries (com la Xàtiva-Alcoi) que són fonamentals per la cohesió i vertebració d'unes comarques que han estat motor econòmic i han donat molt i rebut poc: res, si tenim en compte el dèficit històric acumulat en inversions públiques (com passa amb el dèficit insostenible de finançament al País Valencià). Patim un Estat amb els interessos posats en una 'bona recentralització'

confluent en Madrid—amb una acumulació de serveis de tota mena—i que aquesta '*villa y corte*' i centre de l'imperi peninsular estiga ben comunicada amb els punts que li interessin i ben proveïda i, és clar, amb la vista posada en la cohesió centralitzada del regne de les Espanyes, mentre una via rendible ja d'entrada seria la completa realització del Corredor Mediterrani entre Algesires i l'enllaç dels Pirineus per la costa que s'uneix a totes les xarxes que a partir del Roine van confluint i comunicant amb gran eficiència tot el territori europeu, de sud a nord: i és en l'àrea mediterrània on està tot estrangulat... i per molts anys, amb el que això significa per a l'economia de les zones més dinàmiques en exportació. Això sempre ha sigut un punt bàsic dels estats absolutistes quan han volgut afeblir els territoris de *pro vince* conquerits. Total, per a que al remat caiga tota la xarxa multimilionària i pagada amb diners públics en mans privades, i que vagen tallant per ahí, potenciant per allà... i deixant només les línies que convinguen als grans 'inversors' privats. I les línies com la nostra seran esborrades del mapa... si algú no posa remei—des d'on es tinga poder per a fer-ho—. I pensar que, tal com es coneix el cost de la xarxa d'alta velocitat (que és per a uns pocs), amb el que s'han gastat, i el que es gastaran, en la construcció, manteniment, etcètera, de cinc o deu quilòmetres d'AVE, podrien arreglar la línia ferroviària entre Xàtiva i Alcoi. Els trens de curta i mitja distància són els que usen milions de persones diàriament, i són les línies més mal ateses. I no volem que segueisca eixa mena d'involució en temps com els que corren, amb necessitats de reinvertir els esforços precisament en els sectors de la societat que més ho necessiten. Ací també hi ha pobresa. I volem que no s'ofegue més l'assistència social, la sanitat, l'educació, els treballadors en precari—o sense res—, i que es deixen de penalitzar sectors com els de la investigació i les universitats, o tot l'ampli i molt nombrós arc dels sectors culturals, com el cinema, el teatre, la música, l'art en general... i el seu consum, que està gravat com article de luxe (es veu que encara diuen per allà dalt que "qui vulga vicis que se'ls pague"). I per què no es retallen—ja!— les inversions militars, o els sous desproporcionats dels grans 'ben *col·locats*', que potser ajudarien a compensar els sous de misèria que troben els pocs joves que aconseguen treballar... sense perspectives de futur!; o per què no s'han suprimit, encara, infraestructures que ja existeixen en l'àmbit de l'administració autonòmica: sense diputacions, les '*comunitats autònomes uniprovincials*' funcionen!; i els '*delegados del Gobierno en las comunidades*' i els respectius '*subdelegados en las provincias*'...? Prou

d'excel·lentíssimes 'duplicacions provincials' i de substituïts dels antics *gobernadores civiles y jefes locales del Movimiento*...! Prou d'involució camuflada! Els primers governs de la transició ja apuntaven la desaparició de les diputacions (una entitat de govern obsoleta i inexistent a Europa): recordem quan el socialista Manuel Girona, prenent possessió, va dir que voldria ser l'últim president de la Diputació de València. Hem vist què han esdevingut les diputacions en mans d'un partit amb majoria absolutista: els presidents eren cacics territorials que afavorien la 'família' més afí a ells, a través d'una xarxa *clientelar* que mantenia eixa agència de contractació i 'col·locació'; i els diputats 'provincials' són els únics càrrecs (a més dels de 'designació directa', que en són un fum) que no es voten democràticament... En canvi, les retallades institucionals ja han posat el punt de partida per suprimir serveis territorials a les comarques, partits judicials, municipis... Un altre modellet d'involució.

I els mitjans de comunicació? Sempre repartits en benefici d'*amiguitos*. Recordem les concessions de TDT valencianes, sense anar més lluny: pràcticament totes controlades pels afins al partit governant, encara que no funcionaren ni feren ni deixaren fer. I als mitjans '*no adictos al règimen*', com en temps de Franco: persecució i tancament. I la pèrdua (relativa, però que cou) de la RTVV? A Canal 9 feien poca cosa pel valencià i pel propi país que ho pagava; però ens hem quedat sense cap mitjà de comunicació públic en valencià... i no hi ha cap altra 'comunitat' que no tinga una oferta pública en la pròpia llengua. I si els mitjans de comunicació privats molesten, recordeu que és fàcil fer que tanquen la 'paradeta', com el diari *Público*. Sabeu d'algun diari en valencià? No n'hi ha cap i, si ho han intentat, només els han 'tirat una maneta'... però al coll. I encara que no foren en valencià: recordeu els lluitadors *Diario de Valencia* (el dels anys huitanta, no el poll ressuscitat que intentà fer anar el búnquer blaver) i el *Notícies al dia*...? I si parlem de premsa, ràdio o televisió comarcal, des d'Ontinyent hem vist com eixa involució –aplicada 'legalment', eh– deixà *desactivar* l'única programació en valencià que anava fent comarca. I cal retre un pensament especial al *Crònica* que, des d'Ontinyent i durant 25 anys ha fet molt per la vertebració comarcal –i intercomarcal– i per l'ús del valencià... fins que, primer intentant-ho des de dins i després (...de fer-li la campanya a la candidatura de la famosa *lideressalcaldessa* ontinyentina) amb la 'fundació' de *Loclar*, i amb la presència –també *molesta*– del *Periòdic d'Ontinyent*, que només va tindre durant molt temps el seu nom com a continguts habituals en valencià...; doncs, amb tres setmanaris editant-se ací,

lògicament (?) el qui sobrava i fou ofegat resultà ser el *Crònica*, que només en els seus primers 10 anys va acollir a les seues pàgines els articles (sense comptar la secció de cartes) de més de quatre-centes persones de tota la comarca i d'altres comarques veïnes (que estan ressenyades una per una en el número especial dels 10 anys), cosa que ens fa calcular pel damunt que, en tots els anys d'edició (els darrers en blog electrònic a la xarxa), han sigut molt més de cinc-centes persones les que han aportat una pluralitat enorme... però complicada de 'gestionar' i més encara d'acceptar per tothom, i menys pels qui volen manar amb absolutisme (i ací s'inclouen tant partits, per acció o per omissió, com els grans grups mediàtics que ho han acaparat tot, duent a la pràctica "*igualar en todo*" les programacions de la Castella ampliada a la força: així escoltem les mateixes 'radiofòmules' que a Galícia, Sòria, Màlaga, Ceuta, *Madrid* o *Valladolid* o...). I si remarque açò és perquè des dels mitjans de comunicació de base és des d'on s'ha fet de vegades molta més 'transició' cap a una normalitat democràtica... i curiosament han estat eixos mitjans els més perseguïts pels grans governs 'democràtics' (i quan podrem tornar a veure TV3 i Canal 33...?). Però, ei, amb la xarxa d'internet, les coses han començat a canviar en la comunicació activa i de base: el diari electrònic *Vilaweb*, per exemple, en la publicació comarcal de *Vilaweb Ontinyent* és una de les edicions capdavanteres de les moltes que té: i això és un pas decisiu i de veritable transició...

I tot açò enllaça amb una qüestió que ara es veu més clara: les minories actives han propiciat més la veritable transició democràtica, i de vegades des de l'*extraparlamentarisme*, i parle tant de partits polítics com d'associacions culturals, veïnals, sindicals, educatives... Ací mateix, que a alguns pobles de la comarca hagen hagut de fer-se governs dels socialistes amb les altres forces d'esquerres i valencianistes, ha ajudat a consolidar una veritable democràcia més plural i representativa que no quan han hagut governs de majoria absoluta (o absolutista, com la dels populistes de l'alcaldesa...), i igual ha passat als governs autonòmics o central: quan han tingut majories absolutes els governs encapçalats per F. González, J. M. Aznar, J. L. R. Zapatero o l'infumable M. Rajoy (sobretot quan han coincidit amb les majories absolutistes 'populistes' ací, en ajuntaments, Generalitat i diputacions...), calculen vostés el preu involutiu que hem hagut de pagar.

Però tot ha canviat (precisament en unes eleccions municipals i autonòmiques). Quan la gent ha sabut prou i massa de què va eixa marxa, les

minories polítiques han fet evident el seu llarg camí impulsant una veritable transició democràtica nova... tot i que el Partit del Poder encara pensa com fer una involució 'legal' i ja induïda en uns àmbits i intentada en altres, per tornar a l'absolutisme o, almenys, al '*bipartidismo como Dios manda*'... Però, amb les dues opcions emergents de caràcter centralista –tot i que molt diverses i plenes d'incògnites– el '*gobierno saliente*' ho té mal, si no passa res abans de les imminents Eleccions Generals. I aquest és un moment veritablement

històric, que les minories nostres i de base han de saber aprofitar (amb les moltes dificultats que els han fet heretar). I a pesar de tot, és com han afirmat alguns dels nous governants municipals o autonòmics emergents: "Ara podem dir que hem donat el pas definitiu per a acabar amb la vella transició, i iniciar una nova etapa". Això espera una gran majoria. I si pot ser, combatent la involució que, de tota manera, encara estan intentant dur-la endavant –o siga: cap arrere...